

Yếu tố tác động đến năng lực dạy học của giảng viên các trường sĩ quan quân đội

Phạm Thành Hải*, Phạm Hồng Quân**

*Trường Sĩ quan Chính trị, Bộ Quốc phòng

**Thượng tá, ThS, NCS. Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng

Received: 3/11/2024; Accepted: 12/11/2024; Published: 20/11/2024

Abstract: The teaching staff at military officer schools is an integral part of the overall teaching faculty, playing an important role that significantly contributes to the quality of education and training. The qualities, capabilities, methods, and work styles of the teaching staff directly influence the development of the qualities, character, and abilities of students at various educational levels, helping graduates meet the requirements and tasks of military units and the demands of building and defending the homeland in the new context.

Keywords: Teaching ability, lecturer, military officer school.

1. Đặt vấn đề

Dạy và Học là hai hoạt động trung tâm của nhà trường. Chất lượng Dạy và Học chịu tác động bởi nhiều nhân tố. Trong đó, nhân tố giữ vai trò chủ đạo đó là GV. Theo đó, nhân cách của GV được thể hiện ở các mặt: phẩm chất đạo đức, năng lực chuyên môn, năng lực dạy học và năng lực nghiên cứu khoa học, trong đó quan trọng nhất là năng lực dạy học. Vì vậy, nâng cao năng lực dạy học cho đội ngũ GV là nhiệm vụ trọng tâm của các trường Đại học và Cao đẳng. Nhận thức được vấn đề này, trong những năm gần đây, các trường sĩ quan quân đội đã có nhiều giải pháp trong việc đào tạo, bồi dưỡng, nâng cao năng lực dạy học cho đội ngũ GV. Tuy nhiên, năng lực dạy học của đội ngũ GV ở các trường sĩ quan quân đội nhìn chung vẫn còn hạn chế; chưa đáp ứng yêu cầu đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo trong bối cảnh hiện nay.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái niệm Năng lực dạy học

Năng lực dạy học (Teaching Competence) được biểu hiện ở việc nắm vững, lựa chọn và tổ chức sắp xếp các tri thức; nắm vững đối tượng dạy học; khả năng sử dụng ngôn ngữ và khả năng diễn đạt ý tưởng; linh hoạt sử dụng các phương tiện dạy học; tổ chức quản lý, điều khiển sinh viên trong giờ học; lời cuốn, thuyết phục sinh viên trong các hoạt động học tập; biết ứng xử nhanh các tình huống có vấn đề trong lớp học, trong giờ học; biết cách hướng dẫn có hiệu quả việc dạy các đối tượng cá biệt. (Trần Khánh Đức, 2014). Như vậy, năng lực dạy học là khả năng thực hiện các hoạt động dạy học đạt kết quả với chất lượng

cao của người GV.

Trong bối cảnh đổi mới giáo dục toàn diện và cốt lõi, đặc biệt là giáo dục đại học như hiện nay, đòi hỏi đội ngũ GV cũng phải có sự thay đổi về nhận thức, vai trò và chức năng của mình, không ngừng phấn đấu, tu dưỡng về các mặt. Những yếu tố được coi trọng hàng đầu quyết định đến chất lượng đào tạo và thương hiệu của nhà trường, đó là: năng lực chuyên môn, năng lực dạy học và năng lực nghiên cứu khoa học của đội ngũ GV. Trong đó, năng lực dạy học đóng vai trò nòng cốt.

2.2. Các yếu tố tác động đến năng lực dạy học của đội ngũ GV các trường sĩ quan quân đội hiện nay

Các trường sĩ quan quân đội là những trung tâm GD-ĐT và NCKH của quân đội và quốc gia, có nhiệm vụ đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ cán bộ các cấp cho quân đội; đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao cho quân đội và sự nghiệp CNH, HĐH đất nước; nghiên cứu, phát triển, ứng dụng khoa học quân sự đáp ứng yêu cầu sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, xây dựng quân đội; đào tạo cán bộ cho các nước bạn, đồng thời sẵn sàng nhận và hoàn thành các nhiệm vụ khác được giao.

Chất lượng GD-ĐT ở các trường sĩ quan quân đội phụ thuộc vào nhiều yếu tố, trong đó đội ngũ GV là nhân tố trung tâm, có vai trò trực tiếp, quyết định. Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng đã khẳng định “Chú trọng đào tạo, đào tạo lại đội ngũ giáo viên, đáp ứng yêu cầu đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo. Chuyển mạnh quá trình giáo dục từ chủ yếu trang bị kiến thức sang phát triển toàn diện năng lực và phẩm chất người học”. Nghị quyết 1657-

NQ/QUTW về “*Đổi mới công tác giáo dục và đào tạo đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ xây dựng quân đội trong tình hình mới*” đã xác định 10 nhiệm vụ giải pháp chủ yếu phát triển giáo dục và đào tạo trong Quân đội, trong đó xác định xây dựng đội ngũ nhà giáo đủ về số lượng, đảm bảo về chất lượng, có cơ cấu hợp lý, có đủ quân số thực hiện nhiệm vụ giảng dạy và NCKH ở các nhà trường quân đội là giải pháp có tính đột phá.

Nhận thức đúng về vị trí, vai trò của đội ngũ GV đối với nâng cao chất lượng GD-ĐT nói chung và đối với sự nghiệp giáo dục trong quân đội nói riêng, bài viết đề cập đến một số yếu tố tác động đến việc hình thành và phát triển năng lực dạy học của đội ngũ GV các trường sĩ quan quân đội hiện nay để từ đó đưa ra các định hướng phát triển phù hợp trong giai đoạn hiện nay.

2.2.1. Tác động của cuộc cách mạng khoa học - công nghệ và cuộc cách mạng công nghiệp 4.0

Thế kỷ XXI - thế kỷ trí tuệ của con người giữ vai trò quyết định sự phát triển với xu thế toàn cầu hóa, phát triển kinh tế tri thức, công nghệ cao, nhất là công nghệ thông tin - hình thành nền văn minh trí tuệ. Thời đại mà khoa học đã thực sự trở thành lực lượng sản xuất trực tiếp với sự phát triển mạnh mẽ của nhiều ngành khoa học - công nghệ hiện đại, với hàm lượng chất xám ngày càng chiếm tỷ lệ cao trong mỗi sản phẩm làm ra. Đây cũng là giai đoạn mà xu thế toàn cầu hóa và hội nhập kinh tế quốc tế vừa mở ra thời cơ, vừa đặt các nước phát triển trước những thử thách lớn của quá trình hợp tác mang tính gay gắt. Trong bối cảnh đó, các nước trên thế giới đều cùng chung một thách thức là phải xây dựng được một đội ngũ GV và cán bộ quản lý tay nghề cao. Đây là công tác vừa mang tầm chiến lược, vừa là khâu đột phá để nâng cao chất lượng và hiệu quả giáo dục.

Đặc biệt, cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 (FIR) phát triển mạnh trong vài năm gần đây với những cơ hội, thách thức và tác động của nó đến giáo dục. Klaus Schwab - Chủ tịch diễn đàn Kinh tế thế giới Davos (Tháng 1/2016) với chủ đề Làm chủ cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư đã nhấn mạnh: “Chúng ta đang tiến tới một cuộc cách mạng công nghệ làm thay đổi cơ bản lối sống, phong cách làm việc và cách thức giao tiếp. Xét về phạm vi, mức độ và tính phức tạp, sự chuyển dịch này không giống với bất kỳ điều gì mà con người từng trải qua”. Giáo dục Việt Nam đang trong tiến trình đổi mới căn bản, toàn diện. FIR sẽ góp phần làm cho khoảng cách giữa giáo dục và công nghệ mới có thể càng nói rộng; cuộc cách mạng trong lĩnh vực công nghệ sinh học và trí tuệ nhân tạo

sẽ làm gia tăng sức khỏe, nhận thức, khả năng của người học; máy móc tự động hóa thay thế cho người lao động trong toàn bộ nền kinh tế sẽ gia tăng khoảng cách giữa tiền chi trả cho người năng lực cao và năng lực thấp. Những điều này sẽ buộc ngành giáo dục phải xác định lại mô hình nhân cách người học, mục đích giáo dục, chuẩn đầu ra và cập nhật, điều chỉnh chương trình đào tạo một cách linh hoạt. Theo đó, lực lượng đóng vai trò quyết định tất cả những thay đổi nêu trên chính là đội ngũ GV. Do đó, năng lực dạy học của đội ngũ GV được khẳng định là yếu tố quyết định trong việc đổi mới và nâng cao chất lượng đào tạo của sự nghiệp giáo dục

2.2.2. Yêu cầu về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo trong bối cảnh hiện nay

Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo là một yêu cầu khách quan và cấp bách của sự nghiệp đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc ở nước ta trong giai đoạn hiện nay. Đổi mới căn bản, toàn diện GD-ĐT bao gồm: đổi mới tư duy; đổi mới mục tiêu đào tạo; hệ thống tổ chức, loại hình giáo dục và đào tạo; nội dung, phương pháp dạy và học; cơ chế quản lý; xây dựng đội ngũ giáo viên, cán bộ quản lý; cơ sở vật chất, nguồn lực, điều kiện bảo đảm vv... trong toàn hệ thống.

Trong bối cảnh đó, việc nâng cao năng lực toàn diện cho đội ngũ GV, đặc biệt là năng lực dạy học là một yêu cầu không thể thiếu nhằm đáp ứng yêu cầu nâng cao chất lượng Dạy - Học tại các trường Cao đẳng, Đại học theo tinh thần Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 04/11/2013 của Hội nghị lần thứ 8 BCH Trung ương Đảng khóa XI về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục trong giai đoạn hiện nay.

2.2.3. Định hướng, chiến lược phát triển của trường sĩ quan quân đội

Sự tác động mạnh mẽ và sâu rộng của xu thế toàn cầu hóa và hội nhập kinh tế quốc tế, cuộc cách mạng khoa học - công nghệ và tác động của nền kinh tế tri thức đã và đang tạo ra những cơ hội cho sự phát triển toàn diện của đất nước, trong đó có GD-ĐT. Trong bối cảnh đó, định hướng, chiến lược của nhà trường cũng đòi hỏi phải nâng lên tầm cao mới. Nghị quyết 1657-NQ/QUTW về “*Đổi mới công tác giáo dục và đào tạo đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ xây dựng Quân đội trong tình hình mới*” xác định: “*Ứng dụng nhanh, hiệu quả thành tựu khoa học công nghệ trong đổi mới giáo dục và đào tạo; gắn nghiên cứu khoa học với nâng cao chất lượng giáo dục và đào tạo, với thực tiễn; chủ động, tích cực hội nhập quốc tế để phát triển giáo dục và đào tạo đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ xây dựng Quân đội hiện đại*”. Như vậy, vấn đề nâng cao

năng lực dạy học cho đội ngũ GV để đào tạo ra nguồn nhân lực tại chỗ chất lượng cao cho các trường sĩ quan quân đội hiện nay là tất yếu. Vì vậy, vấn đề nâng cao chất lượng đào tạo đáp yêu cầu xây dựng Quân đội theo hướng “tinh, gọn, mạnh” là vấn đề cốt lõi của các trường sĩ quan quân đội hiện nay.

2.2.4. Công tác quản lý của các trường sĩ quan quân đội

Công tác quản lý của nhà trường và sự phối hợp các cơ quan, khoa, đơn vị trong nhà trường về việc bồi dưỡng, nâng cao năng lực dạy học cho đội ngũ GV. Công tác quản lý của nhà trường về việc bồi dưỡng, nâng cao năng lực dạy học cho đội ngũ GV là một trong những hoạt động quản lý thường xuyên của nhà trường. Các cấp quản lý và các tổ chức có liên quan cần có nhận thức đúng đắn và đầy đủ về tầm quan trọng của nhiệm vụ này thì sẽ vạch ra được những kế hoạch, nâng cao năng lực dạy học cho đội ngũ GV và cũng nhằm nâng cao chất lượng Dạy - Học trong nhà trường. Nâng cao năng lực dạy học cho đội ngũ GV có ý nghĩa rất lớn trong việc đáp ứng yêu cầu đổi mới GD-ĐT trong giai đoạn hiện nay, cũng như là một giải pháp đòn bẩy để nâng cao chất lượng giáo dục của trường sĩ quan quân đội.

2.2.5. Tinh tích cực, chủ động của GV các trường sĩ quan quân đội trong tự bồi dưỡng, nâng cao năng lực giảng dạy

Sự nỗ lực chủ quan của mỗi GV, nhất là ý thức tự giác, tinh tích cực, chủ động vận dụng những thành tựu khoa học công nghệ nhằm nâng cao năng lực giảng dạy, đáp ứng yêu cầu mới của nhiệm vụ trong giai đoạn xây dựng và bảo vệ tổ quốc hiện nay là nhân tố có ý nghĩa quyết định nhất. Để thực hiện hiệu quả nội dung này, đòi hỏi cấp ủy, chỉ huy các cấp cần đặt ra mục tiêu phấn đấu, yêu cầu cao đối với GV trẻ các môn khoa học xã hội và nhân văn trong học tập, rèn luyện kỹ năng, phương pháp giảng dạy, tư thế, tác phong, nhân cách, chuẩn mực của nhà giáo quân đội, nắm vững tri thức chuyên ngành và liên ngành, thường xuyên cập nhật, thu thập thông tin mới để bổ sung, làm phong phú bài giảng.

Kết hợp chặt chẽ giữa bồi dưỡng của tổ chức với tự bồi dưỡng rèn luyện của cá nhân GV. Mỗi GV phải nỗ lực không ngừng trong học tập, nghiên cứu làm chủ tri thức khoa học, có kỹ năng phương pháp sư phạm tốt, sử dụng thông thạo ngoại ngữ, tin học để tiếp cận, khai thác tối ưu nguồn tài liệu đã được số hóa nhằm nâng cao chất lượng giảng dạy.

2.2.6. Cơ sở vật chất, hạ tầng và chế độ chính sách phục vụ cho công tác bồi dưỡng năng lực dạy học cho đội ngũ GV ở các trường sĩ quan quân đội

Nâng cao năng lực dạy học cho đội ngũ GV được thực hiện tốt hay không phụ thuộc rất lớn vào cơ sở vật chất, nguồn tài chính dành cho hoạt động này. Ngoài ra, yếu tố về quỹ thời gian dành cho việc bồi dưỡng đội ngũ GV cũng là một điều kiện quan trọng. Cơ sở vật chất, yếu tố quan trọng bảo đảm yêu cầu nâng cao chất lượng đào tạo, nghiên cứu khoa học, phục vụ hiệu quả cho hoạt động dạy - học. Cơ sở vật chất nhà trường là hệ thống các phương tiện vật chất và kỹ thuật khác nhau được sử dụng để phục vụ việc GD-ĐT toàn diện cho người học.

Thực hiện đồng bộ các mặt công tác tư tưởng, tổ chức, cán bộ, thi đua khen thưởng, quan tâm đời sống vật chất, tinh thần của GV sẽ tạo động lực thôi thúc GV trẻ không ngừng học tập, rèn luyện, phấn đấu nâng cao trình độ, năng lực đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ được giao.

Xây dựng môi trường văn hóa sư phạm tốt đẹp, lành mạnh, dân chủ, công bằng, bình đẳng ở các khoa giáo viên nói riêng và trong mỗi nhà trường nói chung, tạo ra điều kiện lý tưởng để mỗi GV tích cực học hỏi kinh nghiệm, phương pháp, kỹ năng giảng dạy và giúp họ tự tin trình bày nguyện vọng, đề xuất ý tưởng, phương pháp dạy học hiệu quả, cũng như phát huy sức sáng tạo trong quá trình dạy học.

3. Kết luận

Những yếu tố tác động đến công tác giáo dục và đào tạo, trong đó có nhiệm vụ giảng dạy của GV ở các trường sĩ quan quân đội là rất đa dạng và diễn ra trên nhiều phương diện. Việc nhận thức đầy đủ sự tác động này và triển khai thực hiện đồng bộ các giải pháp bồi dưỡng nhằm nâng cao năng lực giảng dạy của giảng viên các trường sĩ quan quân đội là hết sức cần thiết; bảo đảm cho mỗi GV có đủ năng lực trong nâng cao chất lượng giảng dạy, góp phần xây dựng quân đội vững mạnh về chính trị trong tình hình mới.

Tài liệu tham khảo

1. Đảng Cộng sản Việt Nam. Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII. Tập I, II. H. NXB Chính trị Quốc gia Sự thật, 2021.

2. Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 04/11/2023 Hội nghị Trung ương 8 (khóa XI) về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế.

3. Quân ủy Trung ương (2022), Nghị quyết số 1657 - NQ/QUYW, ngày 20 tháng 12 năm 2022 “Về đổi mới công tác giáo dục và đào tạo đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ xây dựng Quân đội trong tình hình mới”, Hà Nội.